

Expositie van de Vereeniging: 'Kunst toegepast op boekbanden' in het Museum van Kunstnijverheid te Utrecht ... Mei 1896

<https://hdl.handle.net/1874/234946>

mm 11491

Br. 1896 I, 13

EXPOSITIE VAN DE VEREENIGING:
»KUNST TOEGEPAST OP BOEKBANDEN»,
IN HET MUSEUM VAN KUNSTNIJVER-
HEID TE UTRECHT, MET WELWILLLENDE
MEDEWERKING VAN HET MUSEUM VAN
KUNSTNIJVERHEID TE HAARLEM, DE
BIBLIOTHEEK VAN DE OUD-BISSCHOP-
PELIJKE GEMEENTE EN HET AARTSBIS-
SCHOPPELIJK MUSEUM TE UTRECHT,
VAN DE HEEREN MR. W. J. ROIJAARDS
VAN DEN HAM, J. NIJLAND, S. FRAEN-
KEL, TE UTRECHT, D. F. SCHEURLEER,
DEN HAAG, E. A.

4—9 & 11—16 MEI 1896.

GEOPEND 'S MIDDAGS 12—5 UUR.

TOEGANG f 0.25. LEDEN OP VERTOON VAN
KAART VRIJE TOEGANG.

Onder de verschillende toepassingen van de kunst op nijverheidsgebied neemt de boekbandversiering een zeer voorname plaats in. Wat haar vooral onderscheidt, is de rijke kunstgeschiedenis van den boekband, waarop zij steunt, en de technische moeilijkheden, waarmee de toepassing gepaard gaat. De versiering van den band moet in volkomen overeenstemming zijn met den inhoud van het boek. Dit geeft aan de boekbandkunst iets eigens, iets intiems. De

individualiteit van den vervaardiger komt bij geen enkelen tak van toegepaste kunst zoo te voorschijn als bij dezen, juist omdat de omvang en de inhoud van het boek hem aan vaste grenzen binden en zijn vindingrijkheid de grootste eischen stellen. Het is ook niet genoeg dat de vervaardiger artistiek ontwikkeld is, hij moet de techniek in haar verschillende richtingen grondig kennen. En hoe eenvoudig en sober een bandje van heel leder er uitziet, er zijn jaren van studie en van pijnlijke, dikwijls ontmoedigende zorg noodig geweest, eer de vervaardiger een in alle opzichten verzorgd bandje kon maken.

De artistieke boekband is daarom ook steeds een troetelkind der eerste standen geweest. In de Middeleeuwen trekken vooral de rijk versierde Missalen de aandacht. Al wat kostbaar was, werd

bij de vervaardiging gebruikt; goudsmid, lederbewerker en ivoorsnijder werkten samen om een geheel te krijgen, dat waardig op de altaren prijken zoude.

De Italiaansche Renaissance brengt een belangrijken omkeer te weeg. In het Oosten, vooral in Perzië, waren verzorgde banden reeds lang in hoog aanzien; men wist daar het leder uitstekend te bewerken en door middel van stempels, bladgoud en schilderwerk te versieren. De laatste Kruistochten en de uitgebreide Italiaansche Levant-handel brachten deze nieuwe versieringen benevens betere wijze van inbinden naar het Westen over. De metalen band, die het boek log en zwaar maakte, verdween en het pleit voor het artistiek gevoel van die dagen, dat den lederen boekband met de daarbij pas-

sende handvergulding algemeen de voorkeur gegeven werd.

De eerste Ital. Renaissancebanden hadden een beslist Oostersch karakter. Doch op dien grondslag werd voortgebouwd en de Ital. Renaissanceband begon het schoonste tijdperk van den boekband te vormen. En hij mocht zich verheugen in de bescherming van mannen als Matthias Corvinus, Aldus Manuzio, beroemd Venetiaansch boekdrukker, de Medici, van de Pauselijke hoven, van al wat aanzienlijk was.

Door de oorlogen van François I werd de Italiaansche kunst naar Frankrijk overgebracht, waar zij vooral in Jean Grolier, vicomte d'Aiguisy, schatmeester van drie koningen, een sympathiek vriend vond. De mooiste boeken uit zijn bibliotheek prijken met banden, wier sobere, geome-

trische versiering zich als Grolier-stijl door geheel Frankrijk verspreidde. Op aucties behalen deze Grolierbanden prijzen van 8 á 10.000 frs. Voortaan bleef Frankrijk »la patrie de la reliure artistique." Trouw weerspiegelde de kunstband den tijdgeest. Onder Henri II en Diane de Poitiers werd de sobere Grolier-stijl door een meer weelderigen verdrongen, die zich uitte in amoureuse emblem en kleurig bandwerk, dat in ingewikkeldheid de hofintrigues evenaarde (style à entrelacements). Onder den somberen Henri III de zeer stemmige semis-stijl, een regelmatig dessin van kleine stempeltjes, terwijl de koninklijke banden versierd werden met doodshoofden en dergelijke minder opwekkende motieven. De banden à la Marguéríte, aldus genaamd naar Marguéríte de Valois, zien er aardiger uit; kleine

madeliefjes en palmtakjes verlevendigen het regelmatige semis; later werden er geometrische versieringen bijgevoegd en een nieuwe richting à la Fanfare ontstond. Onder Louis XIV kwam de Badier-stijl in zwang, wiens fijn gepunte stempeltjes als goud borduurwerk den band bedekten. Met dezen Badier-stijl heeft de Fransche kunstband zijn hoogste punt bereikt. Gedurende de volgende eeuwen zonk hij steeds lager om eerst in de tweede helft onzer eeuw te herleven.

Engeland, Italië en Duitschland volgden min of meer getrouw deze richtingen na. In Duitschland interesseerde de keurvorst August von Sachsen zich vooral voor kunstbindwerk. In ons land is alleen de Badier-stijl nagevolgd door den reeds tijdens zijn leven vermaarden Magnus Hendrickz.

Met korte, zeer korte trekken is in bovenstaande regels iets van de kunstgeschiedenis verteld. Het bestek van deze bladzijden gedooft geen verdere uitweiding.

In ons land is de kunstband bijna onbekend in tegenstelling met het buitenland. En onbekend maakt onbemind. Het doel van onze Vereeniging is de belangstelling voor antiek en modern bindwerk op te wekken, door op verschillende plaatsen interessante specimina te exposeeren, en door photo's de wijze van bewerking duidelijk te maken.

Deze exposities zullen tevens onzen vooruitstrevenden binders de gelegenheid geven, hun werk te laten zien en kritiek er over te hooren.

Op de expositie zullen o. a. voorkomen:

- I. Eerste bewerkingen van het boek in de binderij.
- II. De goudsnede en haar versieringen; hand- en persvergulding; Lederschnitt.
- III. Afbeeldingen van antieke banden.
- IV. Afbeeldingen van moderne banden.
- V. Antieke banden 1450—1790.
- VI. Geïmiteerd antiek kunstbindwerk.
- VII. Nederlandsch en buitenlandsch kunstbindwerk.
- VIII. Banden en voorwerpen in Lederschnitt.
- IX. Plaatwerken.

Het Bestuur:

J. A. LOEBÈR JR., Leiden, *Voorz.*

H. W. IJWEMA JR., Utrecht, *Secr.*

D. N. VERSCHOOR, Den Haag, *Penningm.*